

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากสังคมโลก (Global Society) เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สร้างให้เกิดโลกาภิวัตน์ (Globalization) เป็นสังคมข้อมูลข่าวสาร (Information Society) เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว เป็นสังคมนานาชาติ (Global Community) มีความเจริญทางเทคโนโลยี เกิดสังคมสมัยใหม่ ทำให้วิถีชีวิตต้องเปลี่ยนมาผูกพันกับความเจริญทางวัตถุ การที่บุคคลหันไปเน้นผูกพันกับวัตถุ เป็นการกระตุ้นความต้องการที่อยู่ภายในจิตใจให้ละโมภอยากได้ มีลักษณะโน้มน้ำหนักเข้าหาตน เป็นเหตุหลักที่ทำให้บุคคลประพฤติดีศีลธรรม (สุนันทา เรียงแหลม, 2550, หน้า ก) ด้วยความชาญฉลาดที่มนุษย์มีอยู่ ทำให้สามารถพัฒนาองค์ความรู้ให้เกิดวิวัฒนาการทางวิชาการ จนยึดถือเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต เพื่อสนองความต้องการด้านธุรกิจหรือผลประโยชน์ ในรูปแบบผลิตภัณฑ์และการบริการ เน้นสร้างความสะดวกสบายให้เกิดขึ้นในสังคมโลก ผู้บริโภคแสวงหาความสุข จากการเสพสัมผัสจากวัตถุ และแรงที่จะใช้ประโยชน์ จากวิวัฒนาการของวัตถุอย่างแพร่หลาย โดยสร้างรสนิยมในการบริโภคขึ้น

ความต้องการได้สร้างกิเลสคือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง กลายเป็นความทุกข์ ทำให้เกิดความต้องการหนีทุกข์ แต่กลับไปยึดติดกับวัตถุและความสะดวกสบาย การเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางความคิด โดยพัฒนาความคิดที่ติดลบ (Negative Thinking) หรือตกต่ำ ไปสู่วิธีการคิดบวก (Positive Thinking) เป็นการฝึกย้ายฐานความคิดมายังอีกด้านหนึ่ง ซึ่งก็ยังทำให้เกิดการกอบโกย คั่งเข้าหาตนหรือการแก่งแย่งชิงดี ซึ่งปิดกั้นโอกาสความเจริญเหมือนเช่นเดิม สังคมที่เน้นวัตถุนิยมเติบโตอย่างไม่หยุดยั้ง เป็นอันตรายต่อแหลม ทำให้คนในสังคมหมกมุ่น ชื่นชม หลงใหลกับค่านิยมที่เน้นวัตถุนิยมมากเกินไปจนความพอดี จนละเลยกระบวนการควบคุมปัจจัยสิ่งแวดล้อมรอบข้าง (สุวิมล ว่องวานิช, 2550, หน้า 1) ความเอนเอียงไปทางฝ่ายบวกหรือฝ่ายลบ ทางความคิดที่เกิดขึ้นเพราะรัก ชัง เวลา กล่าวเรียกว่า “อคติ” นำไปสู่ ความเห็นแก่ตัว (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551, หน้า 472)

เด่น ทัพขัย (2551, หน้า 30) ความเห็นแก่ตัว คือ เป็นการแสวงหาประโยชน์เข้าหาตน ซึ่งโดยปกติมนุษย์มีความเห็นแก่ตัวตามธรรมชาติ แต่หากสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นหรือส่วนรวม ถือเป็นการเห็นแก่ตัวในระดับที่ยอมรับไม่ได้ การเรียนรู้ที่พอกพูนความเห็นแก่ตัว ไม่ใช่แนวทาง

การแก้ปัญหา กลับเป็นการสร้างวงจรกิเลส เพื่อเดินทางเข้าสู่ยุคต่าง ๆ ในอนาคต

วิสุทธิเมธี ปัญญานันทภิกขุ (2553) กล่าวว่า การเรียนรู้ธรรมเพื่อปลดปล่อยตัวเองออกจากกิเลส เป็นการทำลายความเห็นแก่ตัวได้ เป็นที่น่าคิดว่า มนุษย์เรียนรู้ธรรมกันมานาน แต่เพราะเหตุใดเรายังพบการเบียดเบียนอย่างมากมาย อยู่ในสังคมอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการปิดกั้นโอกาสที่จะเดินทางไปสู่ความเจริญอย่างแท้จริง

เป็นที่ยอมรับในหมู่นักจิตวิทยาว่า ปฏิสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างตัวแปรหลาย ๆ ด้านของบุคคล ได้แก่ กระบวนการทางพุทธิปัญญาเฉพาะด้านหมายถึง การสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างแรงจูงใจ ทักษะ และบุคลิกภาพมีความเกี่ยวพันกัน อรรถวิเศษศึกษาให้ทราบถึง การไวต่อปัญหาที่ได้รับของบุคคล การพัฒนาทักษะ จึงจำเป็นต้องเข้าถึงในส่วนที่ลึกกว่าทักษะ (วีรพล แสงปัญญา, 2547, หน้า 1)

ทักษะ ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะ (Competency) ในการดำเนินงานหรือการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ หากเราได้มีโอกาสศึกษาสิ่งที่ถือว่าเป็นต้นเหตุ (Root) ของความคิด ทักษะ ที่นำไปสู่พฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์แล้ว เราย่อมเข้าใจกลไกความเป็นจริงของการพัฒนาคุณภาพชีวิต และคุณภาพคนได้ดีขึ้น (สุทธิพงษ์ สุวรรณสุข, 2554)

สุนันท์ เพ็ชรพิรุณ (2547, หน้า 2-4) การบริหารจัดการงานให้เกิดความสุขและความสำเร็จอย่างแท้จริง ตามทัศนะของท่านพุทธทาสภิกขุ คือ การเข้าถึงจุดหมายสูงสุดคือ การหลุดพ้นจากทุกข์ ธรรมเป็นเครื่องช่วยโลกได้เหมาะแก่ การงาน การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคมเพื่อสร้างความสุขแก่ตนเองและผู้อื่น

ในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ ต้องให้ความสำคัญกับความเชื่อมโยงของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ โดยใช้หลัก ศีล สมาธิ ปัญญา จึงเป็นฐานการดำเนินชีวิตแบบกัลยาณมิตร เพื่อสร้างวัฒนธรรมเมตตาขึ้น จึงเป็นสิ่งที่น่าให้ความสนใจ (กลุ่มพัฒนาระบบสารสนเทศ ศูนย์สารสนเทศ, 2554)

Kotler (2010, pp. 1-10) กล่าวถึงวิวัฒนาการของเศรษฐกิจโลก ผ่านการพัฒนาของธุรกิจและอุตสาหกรรมของ อัลวิน ทอฟเฟอร์ (Alvin Toffler) ที่แบ่งออกเป็น 3 ยุคด้วยกันคือ 1) ยุคปฏิวัติ การเกษตร (Agricultural Age) 2) ยุคอุตสาหกรรม (Industrial Age) และ 3) ยุคสารสนเทศ (Information Age) ซึ่งในยุค 1.0 นั้นมนุษย์ให้ความสนใจผลิตภัณฑ์เป็นศูนย์กลาง ยุค 2.0 มนุษย์ยึดผู้บริโภคนเป็นศูนย์กลาง หลังจากปี ค.ศ.2009 เป็นยุคของสินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Assets Era) หรือยุค

นวัตกรรม (Innovation Era) เป็นยุคผลักดันคุณค่า (Value-Driven Era) เป็นยุคแห่งการตลาดรับผิดชอบ ต่อสังคมแบบจัดความยากจน รักษาสังคม สิ่งแวดล้อม จริตใจให้เกิดความยั่งยืน มุ่งหวังช่วยแก้ปัญหา สังคมที่ยุ่งเหยิงและขัดแย้ง ผ่านพันธกิจ วิสัยทัศน์ ที่ตอบสนองต่อจิตวิญญาณ เราอยู่ในยุคแห่งความ วุ่นวาย (Chaotic) คอทเลอร์เรียกยุคนี้ว่า ยุคการตลาด 3.0 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้เข้าถึง Triple Bottom Line และ Marketing 3.0 เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้ไปช่วยผลักดันสังคมโลก ที่ ต้องการการรักษาสมดุลระหว่าง People, Profit, Planet (3P) (วรภัทร์ ภูเจริญ, 2553)

มนุษย์มีศักยภาพสามารถพัฒนาได้ ซึ่งต้องศึกษาให้ก้าวไปในวิถีแห่งปัญญา ด้วยการจัดสรร ปัจจัยแวดล้อมที่เกื้อกูล สร้างวัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิตแบบพุทธ ปัจจัยภายนอกจะชักนำให้เข้าสู่วิถีแห่ง ไตรสิกขา ด้วยการพัฒนาปัจจัยภายใน ให้ปัญญาบูรณาการกับศีล การพัฒนาพฤติกรรมและกาย ให้มี ความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมเชิงเหตุปัจจัย ก่อให้เกิดการพัฒนาแบบอิงอาศัยเกื้อกูล เอื้อประโยชน์ต่อกัน พร้อมบูรณาการกับสมาธิคือ การพัฒนาจิตใจให้เจริญมั่นคง เดินหน้าสู่ความเป็นพุทธ เข้าถึง ความจริงของธรรมชาติ ถูถึงอิสรภาพที่แท้จริง ทำให้จิตและปัญญามีอิสระ มีชีวิตที่ดี เจริญองกาม มี ความสุขที่แท้จริง พึ่งตนเองได้ เกื้อกูลต่อการสร้างสรรค์ความสามารถ เป็นที่พึ่งของผู้อื่น แม้กระทั่งเป็น ที่พึ่งของสังคมของโลก นำโลกไปสู่วิถีที่ถูกต้อง ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและสังคม ให้เข้าสู่แนวทางที่ ถูกต้องได้ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2548, หน้า 1-2)

ปัญหาวัตถุนิยมที่เกิดขึ้น ส่งผลกระทบต่อมนุษย์ สังคมและสิ่งแวดล้อมของโลก มีสาเหตุมา จากสภาวะจิตที่ละโมภลุ่มหลง ด้วยความไม่รู้สภาวะความเป็นจริงตามธรรมชาติที่เชื่อมโยงกัน การนำ หลักพุทธธรรมมาใช้ประโยชน์ ในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์จะสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ระหว่างปัญญา และทัศนคติ ของบุคคลกับองค์การและสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ ด้วยศิลปะในการรู้ธรรม มีธรรมและใช้ธรรมของแต่ละบุคคล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ปฏิบัติ สำหรับพิจารณาการพัฒนาทัศนคติบุคคล ผู้สังคมโลก
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ในการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ปฏิบัติ สำหรับการพัฒนาทัศนคติ บุคคลผู้สังคมโลก ระหว่าง ปัญญา ทัศนคติเป็นกลาง ทัศนคติความเสมอภาคและทัศนคติอยู่เหนือ การเบียดเบียนสังคมโลก

3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาที่แตกต่างกันกับ การนำหลักพุทธธรรม มาใช้ปฏิบัติ สำหรับการพัฒนาทัศนคติบุคคลสู่สังคมโลก

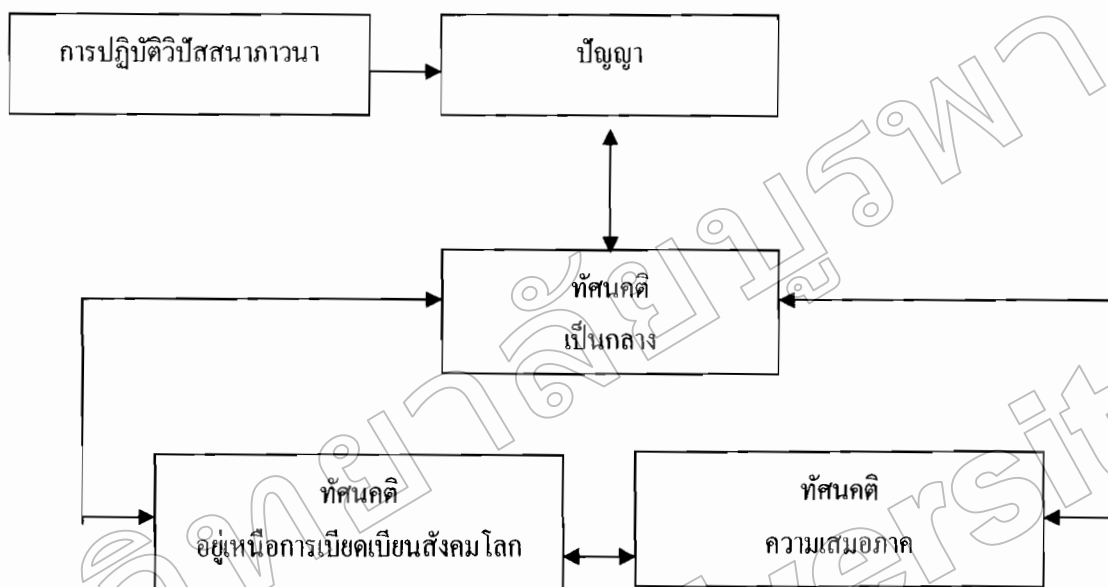
4. เพื่อศึกษาศิลปะการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ปฏิบัติ สำหรับการพัฒนาทัศนคติบุคคลใน การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ ทั้งในระดับบุคคล องค์กร และสังคมโลก

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัญญาที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติเป็นกลาง
2. ปัญญาที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติความเสมอภาค
3. ปัญญาที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลก
4. ทัศนคติเป็นกลางมีความสัมพันธ์กับทัศนคติความเสมอภาค
5. ทัศนคติเป็นกลางมีความสัมพันธ์กับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลก
6. ทัศนคติความเสมอภาคมีความสัมพันธ์กับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลก
7. ข้อมูลโดยรวมของการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ปฏิบัติ สำหรับการพัฒนาทัศนคติบุคคลสู่สังคมโลก มีความสัมพันธ์กัน
8. การปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาที่แตกต่างกัน มีผลกับการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ปฏิบัติ สำหรับการพัฒนาทัศนคติบุคคลสู่สังคมโลก ที่แตกต่างกัน
9. ข้อมูลโดยรวมของการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ปฏิบัติ สำหรับการพัฒนาทัศนคติบุคคลสู่สังคมโลก มีความสัมพันธ์กับ การปฏิบัติวิปัสสนาและการวางจิตเป็นกลาง

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ความสัมพันธ์ของการนำหลักพุทธธรรมมาใช้สำหรับการพัฒนาทัศนคติบุคคลสู่สังคมโลก

ภาพที่ 1-1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยนี้ ทำให้ทราบถึงสิ่งเหล่านี้คือ

1. เครื่องมือหาความสัมพันธ์ของปัญหา ทัศนคติเป็นกลาง ทัศนคติความเสมอภาค ทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลก ด้วยการนำหลักพุทธธรรมมาเป็นบรรทัดฐานเรียกว่า "แบบสอบถามการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ปฏิบัติ สำหรับการพัฒนาทัศนคติบุคคลสู่สังคมโลก"
2. แนวทางการพัฒนาทัศนคติบุคคล
3. แนวทางบูรณาการ การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ด้วยหลักพุทธธรรม เพื่อเชื่อมโยงประโยชน์คืนความสมดุลให้กับสังคมโลก

ขอบเขตของการวิจัย

1. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาศิลปะในการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการพัฒนาทัศนคติของบุคคลเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์สู่สังคมโลก โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง นำมาใช้ในการประกอบการวิเคราะห์เชื่อมโยงความสมบูรณ์ของผลการวิจัย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร สำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้คือ ผู้บริหารและหัวหน้างานของบริษัท พรีเมียร์โปรดักส์ (ประเทศไทย) จำกัด

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อความเหมาะสมกับการวิจัยคือ ผู้บริหารและหัวหน้างาน ผู้สมัครใจเข้าร่วมอบรมพัฒนาทัศนคติแนวพุทธธรรม จัดโดยฝ่ายบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์บริษัทพรีเมียร์โปรดักส์ (ประเทศไทย) จำกัด ในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2553 และวันที่ 23 มีนาคม 2553

3. ตัวแปรที่ใช้ศึกษา

3.1 ปัญญา

3.2 ทัศนคติเป็นกลาง

3.3 ทัศนคติความเสมอภาค

3.4 ทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลก

4. ขอบเขตด้านเนื้อหา

4.1 ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทัศนคติ ใช้วิธีค้นคว้าเอกสารวิชาการเอกสารงานวิจัย ตำราและสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4.2 ศึกษาคำสอนเกี่ยวกับปัญญาตามหลักพุทธธรรม ใช้วิธีค้นคว้าเอกสารวิชาการเอกสารงานวิจัยตำราสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเทปบันทึกเสียงคำบรรยาย

4.3 ศึกษาความสัมพันธ์ของปัญญา ทัศนคติเป็นกลาง ทัศนคติความเสมอภาค และทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลก ใช้วิธีจัดทำเครื่องมือ และเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำมาวิเคราะห์ผล

4.4 ศึกษาทัศนคติในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์สู่สังคมโลก ใช้วิธีค้นคว้าเอกสารวิชาการเอกสารงานวิจัย ตำรา และสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจากการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์พนักงานบริษัทพรีเมียร์โปรดักส์ (ประเทศไทย) จำกัด

4.5 ศึกษาศิลปะการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ประโยชน์กับ บุคคล องค์กร และสังคมโลก ใช้วิธีค้นคว้าเอกสารวิชาการ เอกสารงานวิจัย ตำรา สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์พนักงานบริษัทพรีเมียร์โปรดักส์ (ประเทศไทย) จำกัด

5. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัย ได้ทำการศึกษาความเป็นไปได้ ในด้านคุณประโยชน์ของการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา ตามหลักพุทธธรรม กับแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์สู่สังคมโลก ในช่วงเดือน เมษายน 2552 ถึง พฤษภาคม 2554 เข้าพบกลุ่มตัวอย่างผ่านการบรรยายหัวข้อการพัฒนาทัศนคติแนวพุทธธรรม ในช่วงเดือน กุมภาพันธ์ ถึงมีนาคม 2553 รวบรวมเอกสารด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งพบที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญในช่วง เดือน มิถุนายน 2553 ถึง พฤษภาคม 2554 ดำเนินการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล พร้อมให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ตั้งแต่เดือน มีนาคม 2554 วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย เมษายนถึงมิถุนายน 2554 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 2 ปี 2 เดือนโดยประมาณ

นิยามศัพท์เฉพาะ

ศิลปะ หมายถึง การกระทำแสดงออกมาให้ปรากฏฝีมืออย่างงดงาม ในการสร้างสำนึกของการรับรู้อารมณ์ ความรู้สึก ทั้งรูปและนามตามความเป็นจริงของธรรมชาติ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551, หน้า 390)

หลักพุทธธรรม หมายถึง แนวทางตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เกี่ยวกับความจริงที่มีความเชื่อมโยงของเหตุผล ด้านความดี ความถูกต้อง ความประพฤติชอบ ความยุติธรรมและหน้าที่ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551, หน้า 268)

สังคมโลก (Global Society) หมายถึง การอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร ด้วยความเชื่อมโยงถึงกันอย่างไม่แยกส่วน บนความเปลี่ยนแปลงตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ซึ่งมีอิทธิพลมาจากแนวคิดด้านความสมดุล 3 ประการ Triple Bottom Line แนวคิดด้านการตลาด 3.0 (Kotler, 2010) และแนวคิดเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 3.0 P (วรภัทร์ ภูเจริญ, 2553)

สติ หมายถึง ความระลึกได้ นึกได้ ไม่เพเลอ กุมจิตไว้กับสิ่งที่เกี่ยวข้อง (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551, หน้า 395)

สัมปชัญญะ หมายถึง รู้ตัวทั่วพร้อม รู้ชัดเข้าใจชัด ซึ่งสติหรือสิ่งที่นึกได้ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551, หน้า 433)

สมาธิ หมายถึง ความมีจิตตั้งมั่น สงบเรียบแน่วแน่ไม่ฟุ้งซ่านอยู่ในอารมณ์เดียว (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551, หน้า 401)

ปัญญา หมายถึง ความรู้ทั่ว หยั่งรู้เหตุผลอย่างเข้าใจชัดเจนในความดีชั่วตามความเป็นจริง ของธรรมชาติอย่างรอบรู้เชื่อมโยง แยกแยะรูปนาม ความรู้สึก ความคิด การปรุงแต่ง ภายในจิตใจออก ได้อย่างชัดเจน รู้ที่จะดำเนินการให้ล่วงพ้นปัญหา (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551, หน้า 231)

สุตมยปัญญา หมายถึง การรับฟังเพื่อเข้าใจธรรมชาติ เป็นปัญญาเกิดจากการสดับเล่าเรียน (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551, หน้า 232)

จินตามยปัญญา หมายถึง การพิจารณาความถูกต้องเชื่อมโยง เป็นปัญญาที่เกิดจากการพิจารณาโดยแยกคาย เข้าถึงความจริง สืบค้นหาเหตุผลไปตามลำดับจนถึงต้นเหตุแยกแยะ องค์ประกอบตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551, หน้า 232)

ภาวนามยปัญญา หมายถึง การปฏิบัติควบคุมจิตใจให้ไม่พลออกไปกับอารมณ์ ทำให้ปัญญาเกิด มีขึ้น เจริญขึ้น เป็นการพัฒนาจิตใจให้อยู่กับความดีงาม ความสงบ มั่นคง เบิกบาน ผ่องใส พร้อมด้วย สติและสมาธิ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551, หน้า 232)

ทัศนคติ หมายถึง สิ่งทีประกอบด้วยความรู้สึก ความคิดทั้งด้านบวก ด้านลบ และด้านเป็น กลางหรือความเที่ยงธรรมเพื่อนำไปสู่พฤติกรรมของมนุษย์

เป็นกลาง หมายถึง ความวางใจไม่เอนเอียง ไม่ยินดียินร้ายด้วยชอบชังหรือไม่ติดอยู่กับด้าน บวกลบ ใช้ปัญญาพิจารณาเหตุผลไม่เข้าข้าง ไม่ตกฝ่ายใด ไม่ยินดี ดำเนินไปตามควรแก่เหตุนั้นอย่าง เป็นอุเบกขา (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551, หน้า 562)

วิปัสสนา หมายถึง ความเห็นตรงต่อความจริง เข้าใจภาวะของสิ่งทั้งหลายตามที่เป็น ปัญหาที่เข้าใจ การเกิดขึ้น คงอยู่ และดับสลายของสิ่งทั้งหลาย ณ.ขณะนั้น (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551, หน้า 373)

ภาวนา หมายถึง การทำให้มีขึ้น เกิดขึ้น การเจริญ การพัฒนา แบ่งออกเป็นสองอย่างคือ สมถภาวนา เป็นการฝึกอบรมจิตใจให้อยู่กับความดีงาม เกิดความสงบ และวิปัสสนาภาวนา เป็น การฝึกอบรมเจริญปัญญา ให้เกิดความรู้แจ้งชัดตามเป็นจริง (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551, หน้า 287)

วิปัสสนาภาวนา หมายถึง การฝึกอบรมจิตใจให้เจริญองงามด้วยคุณธรรม มีความเข้มแข็ง มั่นคง เบิกบาน สงบสุขผ่องใส พร้อมด้วยความเพียร สติและสมาธิเรียกว่า จิตตภาวนา และ การฝึกอบรมเจริญปัญญา ให้รู้เท่าทัน เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง จนมีจิตใจเป็นอิสระ ไม่ถูก ครอบงำจากกิเลสและความทุกข์เรียกว่า ปัญญาภาวนา (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551, หน้า 287)

สภาวะธรรม หมายถึง หลักแห่งความเป็นขึ้นเอง ตามสภาพธรรมดาของเหตุปัจจัย
(พระพรหมคุณาภรณ์, 2551, หน้า 397)

อิทัปปัจจตา หมายถึง ความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย กฎที่ว่าด้วย เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เพราะ
สิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551, หน้า 554) เป็นกฎแห่งความเชื่อมโยงแบบมี
เหตุผลตามจริงในธรรมชาติ

ปฏิจสมุปบาท หมายถึง ปัจจัยต่อเนื่องที่ทำให้เกิดทุกข์ เริ่มจาก 1 ความไม่รู้ - 2 การปรุงแต่ง
- 3 การรับรู้ - 4 นามรูป - 5 อวิชชา - 6 สัมผัส - 7 ความรู้สึก - 8 ความต้องการ - 9 การยึดมั่น - 10 ที่อยู่ -
11 การเกิดขึ้น รอบของการเกิดขึ้นเป็นดังนี้ จบชั้นตอนที่ 9 ทำให้เกิดความเศร้าหมองในความรู้สึกนึก
คิดหรือกิเลส จบชั้นตอนที่ 10 ทำให้เกิดการกระทำด้วยเจตนา จบชั้นตอนที่ 11 ทำให้เกิดผลของ
การกระทำนั้น (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551, หน้า 194)

กิเลส หมายถึง สิ่งที่ปรุงแต่งจิตหรือความนึกคิดให้เศร้าหมอง ได้แก่ โสภ โภธ หลง ความ
ถือตัว ความยึดถือ ถังเลสงสัย ท้อแท้ ฟุ้งซ่าน ความไม่ละอายต่อความชั่ว ความไม่สะดุ้งกลัวต่อ
การประพฤติชั่ว (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551, หน้า 22) ทำให้เกิดความทุกข์ได้

นิวรณ์ หมายถึง ธรรมที่กั้นจิตไม่ให้บรรลุความดี ขัดขวางจิตไม่ให้ก้าวหน้า ปิดกั้นการเกิด
ปัญญา ประกอบด้วย 5 อย่างคือ พอใจในกาม แค้นเคือง หดหู่ซึมเซา ฟุ้งซ่านรำคาญใจ และลังเลสงสัย
(พระพรหมคุณาภรณ์, 2551, หน้า 168) ไม่ใช่กิเลสแต่ทำให้เกิดความรู้สึกผิดทั้งทุกข์ (พุทธทาสภิกขุ,
2530)

ไตรลักษณ์ หมายถึง ลักษณะสาม อาการที่เป็นเครื่องกำหนดให้รู้ถึงความเป็นจริงของ
สิ่งทั้งหลาย ความเป็นของไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์คงอยู่ไม่ได้ ความเป็นของมิใช่ตัวตน อาจเรียกว่า
สามัญญลักษณ์ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551, หน้า 120)

จิตเป็นกลาง หมายถึง ความเข้าใจเชื่อมโยงเหตุผล ไม่ได้เผลอไปยึดติด ไม่เอนเอียง ไม่ยินดี
ยินร้ายกับความชอบหรือไม่ชอบกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้น

การยอมรับในบุคคล หมายถึง เข้าใจว่า มนุษย์ทุกคนมีความแตกต่างกันทั้งด้าน ร่างกาย
ความคิด ความถนัด ความรู้ ความเข้าใจธรรมชาติ แต่สามารถฝึกฝนได้พัฒนาได้

การยอมรับในองค์กร หมายถึง เข้าใจว่า ผลกำไรหรือประโยชน์ตอบแทนเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อ
ความอยู่รอดขององค์กรทุกแห่ง การนำมาจัดสรรเป็นค่าตอบแทนต้องกระทำไปไม่มากหรือน้อย
จนเกินไป ความเหมาะสมวัดได้ที่ความก้าวหน้าขององค์กรและความผูกพันที่สมาชิกมีต่อองค์กร

การยอมรับในสังคม หมายถึง เข้าใจว่า สังคมจะสงบสุขขึ้นอยู่กับสมาชิก และองค์กรทุก

แห่งต้องช่วยกันแบ่งปันศักยภาพที่ตนมี และต้องเรียนรู้เพื่อเข้าใจถึงความเป็นเหตุเป็นผล ที่มีอยู่ตามธรรมชาติอย่างแท้จริง

การยอมรับในกฎอภิปัจจัยตา หมายถึง เข้าใจว่า ความสัมพันธ์แห่งเหตุผล เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เพราะสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น บุคคล ประโยชน์ตอบแทน สังคม เป็นเหตุและผลที่เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน

การยอมรับในหลักไตรลักษณ์ หมายถึง เข้าใจว่า ลักษณะสาม อากาโรที่เป็นเครื่องกำหนดให้รู้ถึงความเป็นจริงของสิ่งทั้งหลาย ความเป็นของไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์คงอยู่ไม่ได้ ความเป็นของมิใช่ตัวตน บุคคล ประโยชน์ตอบแทน สังคมโลกเป็นความไม่แน่นอน มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา

การเปิดโอกาสให้บุคคล หมายถึง มีการปฏิบัติ สนับสนุนให้บุคคลรอบตัวหรือที่ต้องติดต่อกับงานด้วย สามารถพิชิตเป้าหมายของการทำงาน ให้รู้สึกภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมและเป็นส่วนสำคัญในหน้าที่งานที่รับผิดชอบ ตามความรู้ความสามารถ

การเปิดโอกาสให้ทีมงาน หมายถึง มีการปฏิบัติ ให้บุคคลที่เราต้องร่วมงาน หรือติดต่อกับด้วย ได้ร่วมปรึกษาหารือออกความคิดเห็นเกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบ ให้ได้ก้าวหน้าเติบโตไปในหน้าที่งานที่ทำ ตามความรู้ ความสามารถที่มี โดยเสมอภาคกัน

การเปิดโอกาสให้สังคม หมายถึง มีการปฏิบัติ ด้วยความเข้าใจว่า ต้องคืนความสมดุลให้กับธรรมชาติ พัฒนาความรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจเรื่องความเชื่อมโยงที่มีอยู่ตามธรรมชาติระหว่าง บุคคล ประโยชน์ตอบแทน สังคม โลก อย่างแท้จริง หลีกเลี่ยงสิ่งที่จะเกิดผลกระทบ ให้เกิดความเสียหายต่อ คน สัตว์ สภาพแวดล้อม

การอนุรักษ์สภาพแวดล้อม หมายถึง มีการปฏิบัติ ด้วยความเข้าใจว่า มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อม ต้องได้รับการดูแลให้อยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนตามธรรมชาติ ด้านการเปิดโอกาสให้สังคมคือ มีการปฏิบัติด้วยความเข้าใจว่าต้องคืนความสมดุลให้กับธรรมชาติ พัฒนาความรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจเรื่องความเชื่อมโยงที่มีอยู่ตามธรรมชาติระหว่าง บุคคล ประโยชน์ตอบแทน สังคม โลก อย่างแท้จริง หลีกเลี่ยงสิ่งที่จะเกิดผลกระทบ ให้เกิดความเสียหายต่อ คน สัตว์ สภาพแวดล้อม

การให้อภัยในความบกพร่อง หมายถึง มีการปฏิบัติ ด้วยความเข้าใจว่า ทุกสรรพสิ่งมีลักษณะตามธรรมชาติคือ ความไม่เที่ยงแท้ก่อให้เกิดทุกข์ขึ้น เราสมควรให้อภัยในความบกพร่องที่อาจเกิดขึ้นจากคุณลักษณะแห่งความไม่เที่ยงแท้แน่นอน

การให้อภัยบุคคล หมายถึง มีการปฏิบัติ ในลักษณะยอมรับหากเกิดความผิดพลาดขึ้น ในงาน หรือสิ่งที่รับผิดชอบ อันเป็นผลที่เกิดขึ้นมาจากบุคคลใด ๆ ก็ตาม

ความละเอียดต่อความโลภ หมายถึง มีการปฏิบัติ ด้วยสำนึกไม่ต้องการเบียดบังทรัพย์สินของ องค์การหรือทรัพยากร ที่อยู่ในความดูแลหรือไม่ก็ตาม เพื่อชิงเข้าหาตน ไม่ต้องการเอาเปรียบเกี่ยวกับ เวลางานที่ต้องปฏิบัติหน้าที่มาปฏิบัติเรื่องส่วนตัว

ความภาคภูมิใจในงานที่ทำ หมายถึง มีการปฏิบัติ ด้วยความภาคภูมิใจในหน้าที่งานที่ รับผิดชอบ ด้วยสำนึกว่างานที่ทําเป็นโอกาสที่จะช่วยเหลือสังคมให้สงบสุข

ปราศจากนิเวศน์ หมายถึง มีการปฏิบัติ ในลักษณะพยายามกำจัดสถานะที่มากเกินไปจนจิตใจไม่ให้เจริญ กดทับจิตเกี่ยวกับ ความพอใจ แค้นเคือง หดหู่ ซึมเศร้า พึงชาน รำคาญใจ ลังเลสงสัย กลัวไม่ยอมให้ใคร ได้ดีกว่าหรือคว่นพิพากษาสิ่งใด ๆ โดยไม่ได้ไตร่ตรองให้ดี

วางใจเพื่อปล่อยวาง หมายถึง มีการปฏิบัติ เตรียมความพร้อมมอบหมายงานหรือภาระที่ รับผิดชอบอยู่ เพื่อให้ผู้อื่นมารับผิดชอบแทนด้วยความไว้วางใจอย่างเต็มที่ โดยเชื่อว่าสามารถทำได้ สามารถฟันฝ่าอุปสรรคไปได้เช่นกัน

พึ่งตนเอง หมายถึง มีการปฏิบัติ ด้วยความมั่นใจ ในลักษณะพยายามดำรงชีวิตอยู่ด้วย การพึ่งตนเองโดยไม่ต้องพึ่งใครให้มากที่สุด โดยเข้าใจดีว่ามนุษย์ต้องพึ่งพาอาศัยกันในสังคม